

μου είναι βοήθεια, μ' ἀφτά ζω. — "Αχ! ναί, χωρίς άλλο, φώς μου, πρέπει, πρέπει να προσδιορίσουμε μιὰ ώρα κάθε μέρα, πού ή ψυχή μας κι ό λογισμός μας, τήν ίδια στιγμή, να μπορούνε νάνταμώνονται, νάγκαλιάζονται και νά ομίγουνε και νά πλέχουνε σιόν άπέραντο τής άγάπης τόν ούρανό.

Δέν τολμούσα νά σέ παρακαλέσω, τήν ώρα μας άγνή, κάθε μέρα νά τήν έχουμε, γιατί φοβόμουνε μήπως και σου πάρη τόν καιρό σου. Για τούτο σου έγραψα και σου έλεγα μιὰ φορά τή δομάδα. Έφτυχία μου νά βλέπω τώρα πώς σάν και μένα ένιωδες και σν τήν ίδια τήν ανάγκη και σέ φκαριστώ. Η ώρα έννιά (έδω δηλαδή) — έφτά και τριανταπέντε στη Βενετιά — μήτε μένα δέ μου φαίνεται κατάλληλη. Πολλί νωρίς γιά σένα, πού σου άρέσει κιόλας νά τεμπελιάζης, γιά μένα πάλε όχι και πολν βολετό — δέ λέω γνι τόν έπνο (σις έφτάμισι, όχιω πιά τó πολί πολί, πάντα είμαι ξυπνημένη) — μά γιατί τέτοια έχω πάντα νά κάμω, — μάλιστα διαν έχει πόστα και διάζονμαι νά σου τελειώσω τά γραμματά μου. — Θέλεις νάποφασίσουμε πώς θά είναι μιὰ ώρα τάπόμεμα (έδω) — έντεκα και τριάντα πέντε στη Βενετιά; Θαρρώ πώς έτσι μάς βολέβει και τούς δυό μας. Έγώ είμαι πάντα τέτοια ώρα, μοναχούλα μου κ' ήουχη σό καμεράκι μου, πλαγιασμένη στήν πολιτρονίτσα τή μικρή πού ξαίρεις. Και σν, σά δέ γελιοῦμαι, πάντα είσαι σιό γραφείο σου μόνος, σις έντεκα και τριάντα πέντε τó πρωί. Τόχο γιά βέβαιο πώς τó ταιριάζαμε κι άφτό. Θάοχίω λοιπόν άπό τήν Τρίτη, άπό τή μέρα δηλαδή πού θά λάβης τó γραμμαμα μου τούτο έδω. Μήν ξεχάσης νά μου πής, άγάπη μου, άν ξακολονδύνε πάντοτες τά γραμματά μου νά σου έρχονται σις συνηθισμένες τις ώρες — άν τά διαβάξης άπάνω ή κάτω σιάγαπητό μας τó μικρό σου γραφείο, πού τó ξαίρω πιά τώρα σά νά τó είδα — κι άν είσαι πάντα μόνος σάν τά διαβάξεις! Μήν τó παραλείψης, σέ παρακαλώ, νά μου τά φυλογολήσης άφτά όλα πού σέ ρωτώ. Και μιὰ και καλή πιά νά τó πούμε, κοίταξε, Κωστή μου, νάπαντάς σ' όσα σου λέω σιá γραμματά μου, γιατί σά νά μου φαίνεται πώς δέν άποκρίνεσαι και πάντα, ψυχούλα μου έσύ. — Κωστή, σ' άγαπώ και σ' άγαπώ και σ' άγαπώ. "Αχ! νά ήξαιρες τί μέρα θλιβερό πού πέρσασα σήμερα, νά ήξαιρες πόσα δάκρια πού έγυνα! Είναι μέρες, βλέπεις, όπου πονώ πάρα πολί και δέν μπορώ πιά, μέρες όπου ή λαχτάρα μου κι ό καημός μου κατανούνε τόσο άνθρώποιοι, τόσο βαριά με τραβούνε, πού θαρρώ πώς θά πέσω χάμω και δέν έχω δύναμη νά βασταχτώ, ή φτωχή. Και σν, σάν και μένα, πονείς άπέραντο πόνο, τó ξαίρω κ' άνοια σου. Μά έγώ, φιλιάτσε, δέ βασανίζομαι μονάχα με τή δυστυχία μας τήν ψυχοπνίχτρα, με τήν τήνη μιας τή μάδρη και με τó σκληρό μας τó χωοισμό έχω άκόμη χίλια δάσασα πού έόν δέν τά ήποψιάζεσαι, πού δέν μπορείς και νά τά φαντασιής. Είσαι άντρας έσύ, έόν έχεις και τó έργο σου τó θείο. Έγώ είμαι γυναίκα, κοοίτοι πράμα, σένα έχω και άλλο τίποτα δέν έχω. Έπειτα, βλέπεις, τó παιδί σου τó καημένο, είναι πάρα πολί μονάχο και παρατημένο. Έσύ, μ' όλο σου τόν καημό, έχεις και μιὰ παρηγοριά πού είναι πλάγι σου πάντα, ό άγγελός σου ό καλός, ή μάνα σου ή γλυκειά. "Ως κι ό πόνος σου δέν μπορεί νά μη μαλακώρη με τή φροντίδα τήν τρυφερή της γιά σένα κάθε ώρα και στιγμή. "Αχ! Η μάνα σου ή άγαπη-

μένη! Έφτυχισμένη μάνα πού είναι σιμά σου και πού σέ βλέπει και πού σ' έχει! Και τί πειράζει πού τó θαρρεί πώς είσαι μαζί της, ένω νούς και καρδιά είσαι δώ; Τί πειράζει πού γελιέται και πού ή έφτυχία της μοιάζει σάν άπάτη; Πράμα σιόν κόσμο δέν υπάρχει, πού νά μήν τó προτιμήση κανείς άπό τά σπλαχνο, τó θανάσιμο τó διάστημα πού μάς χωρίζει, έμās.

"Η ώρα τέσσερεις ήμισι τάπόμεμα. — "Οχ! Κωστή μου, με πνίγουνε τά δάκρια, κι άπό πές τά διαβάζω και τά ξαναδιαβάζω εκείνα πού μου γράφεις γιά τó ήλιοβασιλέμα. Τώρα πιά τά ξαίρω άπ' όξω και τά λέω μοναχή μου. "Αφσέ τα κατά πώς είναι, μήν τάγγίξης πιά, πού είναι όμορφα και θλιβερά. Γιατί θέλεις νά τά κάμης τώρα σίχους; "Ετσι σου ήρθανε, σιό πεζό, έτσι τά στοχάστηκες, έτσι ένιωδες τήν ώρα πού τή νύχτα σιό βαπόρι πήρες μολύδι και χαρτί νά τά σημειώσης. "Αχ! Έσύ μου! Τί νά μήν κάμω γιά σένα, Μεγάλε μου, Γιγαντιά μου, πού μου στέλνεις σιόν πλίκω σου και τó τó τó ίδιο πού τάχεις γραμμένα, εκείνη τή στιγμή, μαζί με τó μολυβοκόντυλό σου, πού πάντα μου θά τó φυλάγω! Τί ώραϊτα, τί σπαραχτικά πού τελειώνει! Μού φαίνεται πώς άκούω τή φωνή σου και τάναστενάζεις:

«Βασίλεψε ό ήλιος πέρα πέρα σιό γιολό. Για διές! "Όλα βασιλέβουνε. Άποκοιμήθηκε ό κόσμος, άπόκαμε ή πλάση. Στήν άμμοονδιά ή θάλασσα πλαγιάζει και τó κίμα νεκρωμένο δέ σαλέβει. Σδυνολάμπουνε ταστέρια θολά, σάν παραπονεμένα, σάν κουρασμένα, σά βουβά. "Έχει τó οκοιόδι παρμένη τή γις στήν άγκαλιά του, παρμένο στήν άγκαλιά του τόν ούρανό.

Πίσω πίσω άπό τά βουνά, ήουχα προβέλνει τó πρωτοφέγγαρο μιὰ στιγμή, μιὰ στιγμή φαίνεται και φέβγει, σάν παρηγοριά διαβατάρικη, σά στερνή τής άγάπης άποφεγγιάν.

Είναι άραγες άληθινά εκείνα πού συλλογίστηκες, εκείνα πού λές πιά άπάνω γιά τόν ήλιο, σάν τόν έβλεπες νά βουλιάζη στή θάλασσα μέσα και σου γαινότανε σάν αίματοβαμμένος; Είναι άλήθεια, σάν πού τόνγραψες εκείνη τήν ώρα, σιό σιερνό μας τó βασίλειμά του, είναι άλήθεια πώς ό πόνος θά σφάξη τήν καρδιά μας, πώς ήουχος δέ θά σταθή μήτε ό θάνατός μας;

(Άκολουθεϊ)

ΜΠΡΟΥΣΣΟΣ

-3-

"Όταν όμως προτιότερα περνούσαμε τά Μέγαρη, μερικά παιδιά άκολούθησαν τó τρένο μας λίγο διάστημα, τρέχοντας και φωνάζοντας «Φημερίδες, φημερίδες! Φημερίδες γιά νά διαβάσουμε!». Άφτό μου θύμησε τόν καιρό, διαν σιá 1913 ταξίδεβα άπό τή Σαλονίκη πρós τó Μοναστήρι, και έβλεπα με περηφάνια και συγκίνηση τά έλληνικά άποσπάσματα, άπό μέρος σέ μέρος, πού μήτε τó όνομά τους δέν είχαμε άκούσει πριν τόν πόλεμο. Τό ίδιο και εκεί τά παλικάρια μας καρτερούσαν τó τρένο και μάς φώναζαν «Έφημερίδες, έφημερίδες!». Γιατί, άν και λίγο διαβάσει βιβλία, είναι όμως ό Ρωμύς έφημεριδοφάγος. "Ο ένδοξός μας στρατηγός Παρασκευό-

πouλoς μoύ διηγήθηκε πώς, διὰν στὴ Γεβγελή σιάν-
μεθαν ἑλληνικά καὶ σεβδικὰ σώματα πὲς ἰσάρισμα,
ἔφταναν ἐκεῖ καὶ ξεοδιάζονταν τειτραπλάσια, ἂν θυ-
μᾶμαι καλὰ, ἑλληνικά παρὰ σεβδικὰ φύλλα. "Ἄν τα-
ξιθέβεις σὺ ἐσωτερικῶς, σὲ κάθε χωριουδάκι ἔπou-
σιματάς, θὰ σὲ ρωτήσουν ἂν φέρνεις μαζί σου κα-
μιὰ ἐφημερίδα. Καὶ ἂν ἔχεις, κάποιος κουτσογραμ-
ματισμένος θὰ τὴν πάρῃ, καὶ ἐνῶ γύρω κάθονται
οἱ λοιποὶ ἄφωνοι καὶ προσεχτικοί, θὰν τοὺς τὴ δια-
βάσει μεγαλόφωνα καὶ ἐμφαντικά. Εἶναι νόστιμο τό-
τες θὰ ἀκούς τις ἐρμηνείες τοῦ διαδαστῆ, ποὺ μὲ
πολλὴ περιέργεια τὸ ἀκροατήριό του κάποιες τοῦ ζη-
τάει νὰν τοὺς ξηγήσει τὸ νόημα. Νόστιμο, γιατί ἡ
ἐρμηνεία συχνὰ εἶναι τῆς φαντασίας· ὁ διαδαστὴς
προτιμᾷ νὰ πῇ ὅτι, τύχει παρὰ, προδίδοντας τὴν
ἀγνοιά του, νὰ ξεπέσει ἀπὸ τὴ δόξα του ὡς ἀνθρώ-
που φωτισμένου ὑπὲρ τὴν κοινὴ ἀγέλη. Ὁμολογῶ
ὥστόσο, πὼς καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ δυσκολεθόμουν ἴ-
σως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ νὰ παραστήσω τί τάχα ἐννοοῦν οἱ
ἐφημεριδογράφοι. Περιέργοι οἱ διδάχοι ἀφ' οἱ τοῦ
κόμου νὰ μὴ βλέπουν πὼς δὲν ἔχει τὸν κοινότητα
τοῦ τὸ νὰ γράφεις, ὅπως γράφουνε, μὲ στρεφρὸ πομ-
πώδικο καὶ ξενονίμητο (μάλιστα συχνὰ καὶ σλόκo) ὕ-
φος, ἂν σκοπὸς σου εἶναι νὰ προσηλυτίσεις ψηφο-
φόρους, ποὺ ἕνας σωρὸς ἢ εἶναι ἀγράφματοι ἢ μόλις
κατέχουν τὰ πρῶτα στοιχεῖα. Ἀφ' οὗ χειρότερα πέ-
ρτει ὅξω ὁ Βενιζελικός τύπος. Ὁ ἅγιος Ἀθουσιτί-
νος, κολοσαῖο πρακτικὸ μυαλό, τὸ εἶπε, πὼς, διὰν
κηρύχνεις τὴν ἀλήθεια, πρώτη σου ἀνησυχία πρέπει
νὰ εἶναι ἡ ξαστεράδα· ἀφ' ἧς εἶναι τὸ θεμέλιο, καὶ
καλλιλογικὲς φροντίδες δὲν πρέπει νὰν τὸ σαλέδουν.
Καὶ προσθέτει μιὰ κοινοτοπία, πὼς, σὰ μιᾶς, σκο-
πὸς σου εἶναι νὰ σὲ νιώσουνε. Μὰ οἱ ἐφημεριδογρά-
φοι προτιμοῦν τοῦ Ταλλεϋράνου τὴν ἀρχή, ποὺ ἰδέ-
σπιζε πὼς ἡ γλῶσσα δόθηκε σὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ
κρύβει τοὺς στοχασμούς του.

Ἀλλὰ ἄς ξαναγυρίσουμε στὰ παιδιὰ ποὺ εἶπαμε
φώναξαν «Φημερίδες γιὰ νὰ διαβάσουμε!». Ἐκεῖνο
πὸ γιὰ νὰ διαβάσουμε σκοπὸ εἶχε νὰ
μᾶς συγκινήσει ἡ ἀληθινὴ του μορφή, ὅπως μοῦ ξή-
γησε ἕνας συνταξιιδιώτης, θὰ εἶτανε γιὰ νὰ
ποὺ λήσoυμe σὺ τὸ χωριό. Εἶναι λυπη-
ρὸ ποὺ τὰ παιδιὰ μας ἐδῶ ἔχουν τὴν ἀναλήθεια τόσο
ἐφκολη, καὶ λυπηρότερο πολὺ ποὺ τὴ διδάσκονται ἀ-
πὸ τὸ σπῆτι τους. Γιατὶ εἶναι δεδαιωμένο ἀφ' οἷς, πὼς
οἱ γονεῖς συχνὰ τὰ ἐρμηνεύουν πὼς ἢ γιὰ κέρος ἢ
δικαιολογία τους νὰ ποῦν ψέμα. Καὶ τὸ κακὸ δὲ βα-
σιλέβει ἀποκλειστικὰ στὴ σειρὰ τὴν ἀπαίδεφτη, πα-
ρὰ καὶ στὴ σειρὰ παιδιῶν ποὺ κατὰ τὸ φαινόμενο
ἔχουν τὰ μέσα καλῆς ἀνατροφῆς. Τὶς προσάλλες ἕνα
ἐτίο παιδί μέσα σὸ τραβᾶγιο εἶχε καλοστρωθεῖ σὸ
κάθισμα, ἐνῶ διὸ κυρίες γερόντισσες ἔστεκαν ὀρθιες
κοτὰ του. "Οταν κάποιος τοῦ παρητήρησε πὼς χρέος
τον εἶτανε νὰ παραχωρήσει τὴ θέση του σὲ μιὰ ἀπὸ
τις γερόντισσες, ἐκεῖνο μὲ πρόδηλο ἀφροθυμασμὸ ἀ-
μέσως ἀπάντησε: «Μοῦ πονοῦν τὰ πόδια μου». Ἐν-
νοεῖται πὼς ἡ ἀναλήθεια ἐπιρρεάζει τὴ γενικὴ συμ-
περιφορά. Κατὰ τις ἐκλογές, συνοδεδόντας μιὰ κυ-
ρία, πέρασα μερικὰ μαθητοῦδια ποὺ μᾶς φώναξαν
«Ἐλιά, ἐλιά!» "Οταν ἐγὼ ἀντίετα «Ἀγκυρα!» ἔνα
τους πρόσθεσε «Ἀγκυρα, κοπριές!» μὲ λέξη πὺδ ἐμ-
φανικιά, χωρὶς νὰ σεβαστεῖ τὴν κυρία.

Τὸ λυπηρὸ ἀπὸ σόστημα τῆς ἀναλήθειας σοῦ κά-
νει δευτὴ ἀλάφρη εἰμὲ ἔρχεσαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, δ-

που καὶ ἀδῶ ἀνακρίβεια ἂν πῇ ἕνα παιδί, οἱ φί-
λοι γύρω του μὲ κάθε ἐκφραση ἀηδίας θὰν τοῦ φω-
νάξουν «ὦ, ντροπῆς, ντροπῆς!», καὶ ὅπου μὲ τὸ
νὰ πῆς ἕναν ἄνθρωπο ψέφη, κιντυνέβεις νὰ φᾶς
τις βρετανικὲς γροθιὲς τῆς χρονιάς σου. Πόσο σὺ
γενικὸ εἶναι ἴδια τὰ παιδιὰ θὰν τὸ νιώσεις ἂν σοῦ
πῶ πὼς σὲ μερικὸς διαγωνισμοὺς δίνονται τὰ θέ-
ματα τυπωμένα μὲ τὴν ἀδεια νὰν τὰ ἀπαντήσεις ἀ-
φοῦ τὰ καλοκοιτάξεις σπῆτι σου. Ἐχει τὴν πεποι-
θησὴ ὁ ἔτασθης πὼς μὴτε ὁ σπονδαστὴς θὰ καταδε-
χτεῖ ξένη βοήθεια, μὴτε οἱ γονεῖς καὶ φίλοι θὰ γί-
νουνε συνένοχοι ποτηριᾶς.

Θυμᾶμαι, διὰν στὰ 1912 ταξίδεβα μὲ τὸν κ. Ταγ-
κόπουλο ἀπὸ τὴ Σπάρτη πρὸς τὸ Λιοντάρι, ὁ δρό-
μος μας ὁ ἕνα του σημάδι χωρίζε, καὶ δὲν εἶμαστε
δέβαισι πὺδ του τιμῆμα ἔπρεπε νὰ πάρουμε. Τραβῶν-
τας τὸν ἀνήφορο ἀριστερά, σὲ λίγο ἀπαντήσαμε ἕναν
ἡλικιωμένο χωρικό, ποὺ κατέβαινε διαστικά μὲ τὸ
μουλάρι του, καὶ τὸρὲ ρωτήσαμε ἂν πηγαίναμε σωστὰ
κατὰ τὸ Λιοντάρι. «Καλὰ πάτε, καλὰ πάτε», μᾶς εἶ-
πε χωρὶς νὰ σταθεῖ. Προχωρώντας ἀρκετὰ, ἀπαν-
τήσαμε ἕναν ἄλλο χωρικό, ποὺ ἀφ' οἷς μὲ καλοσύνη
μᾶς πληροφόρησε ὅτι, κατὰ πὼς τραβούσαμε, θὰ
φτάνουμε σὲ χωριὸ ὅπου ἔληγε ὁ δρόμος καὶ ἔπρεπε
νὰ γυρίσουμε πίσω. Ὁ γέρος λοιπόν, παρὰ νὰ σταθεῖ
μιὰ στιγμὴ καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσει, προτίμησε νὰ πῇ
ἕνα πρόχειρο ψέμα. ἀδιαφορώντας ἂν εἶσι μᾶς ἔ-
βαζε σὲ τόσο ἀδικο κόπο.

(Συνέχεια)

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Ο ΔΟΥΛΕΥΤΗΣ

Χαρισμένο τοῦ Δ. Η. Ταγκόπουλου

Τὸν κόσμο οὖλο ἔχεις δαμάσει
μὲ τὴν ἀδάμαστη ψυχὴ σου.
Ζωὴ καὶ σκέψη μοναχὴ σου,
τοῦ πόθου ἡ ἐγγροβόλα πλάση.

Καινούργια μιὰ ζωὴ ἔχεις πλάσει
«Πλάτῃς τὴν ἀγάπην» τὴ δική σου.
Λες κι ὅλα τ' ἄστρα ἢ ψευδαῖς σου
«Πίσω ἀπὸ τὰ κάγκελα» ἔχει μάσει.

Τόσο τὸν πόνο ἄτρομα εἶδες,
—πλάστης καὶ μέσ σὸ χαλασμό—
ποὺ ἀκόμα καὶ στίς «Ἀλυσίδες»
τὸ θεῖο σμιλεῖς «Ἀντιρωμό».

Κ' ἡ σκέψη σου, ὅπως τὸ φεγγάρι,
ποὺ «Στήν Ὀξώπορτα» μαζεύει
τῆς γειτονιάς δλὴ τὴ χάρη,
Ἄπλως κι ὁ λόγος σου, μαγεύει.

Καὶ τὴ ζωὴ σου τὴν παννῶρια,
τὴν ἀκριθὴ, τὴ μοναχούλα,
—χαρὰ κουφὴ κι ἀπ' ὅλους χώρια,
Τὴ χαιρεῖσαι σὲ μιὰν ἀκροῦλα.

Μάγος. — Μονάχος. — Μὲς σὶ ἔμπερ σου
μὲ τὴ μαντὰ τοῦ νοῦ τὴν ἰσρή σου!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΡΩΜΑΙΟΣ